

INGEZONDEN

ENKELE OPMERKINGEN NAAR AANLEIDING VAN HET ARTIKEL „DE VROUWELIJKE HULPKRACHT”

Het zeer lezenswaardige artikel van de hand van Prof. P. H. BUISMAN, die commentaar levert op de beide onlangs uitgegeven rapporten, waarin de vrouwelijke hulpkracht in de schijnwerpers wordt gezet, geeft mij aanleiding tot enkele opmerkingen.

Wat de devaluatie van het beroep van tandarts bij invoering van deze hulpkrachten op curatief gebied betreft, moge ik opmerken, dat deze devaluatie ongetwijfeld te verwachten is. Vergelijking met andere hulpkrachten (verpleegsters en apothekers-assistenten) gaat niet op. Immers de verpleegster beweegt zich niet op curatief terrein. De verpleegster verpleegt, de arts behandelt. Ik ben mij ervan bewust dat beide terreinen niet zo scherp af te bakenen zijn, doch de patiënten weten zeer goed dat de therapie in handen is van de arts en niet van de verpleegster, al mag zij dan op aanwijzing van de behandelende arts wel eens een injectie geven.

De apotheker is voor de meeste mensen een figuur op de achtergrond, die zelden direct met het publiek in aanraking komt. Hierdoor bestaat de kans op devaluatie van het beroep in de ogen van de patiënten niet.

Met de hulpkracht die de boor hanteert is het iets geheel anders. Zij zal het werk doen dat voorheen door de tandarts werd verricht. Het publiek zal het verschil niet zien en niet begrijpen. Het gevolg moet ons allen duidelijk zijn.

Het publiek zal in deze dames tandartsen met een spoedopleiding gaan zien. Blijkbaar – zo zal de redenering luiden – kan men dat vak van tandarts ook best uitoefenen als men even in een jaar of twee wordt opgeleid. En wat erger is: deze hulpkrachten zullen het zelf ook gaan geloven.

De onbevoegde uitoefening staat dus voor de deur. Prof. BUISMAN is daar echter in het geheel niet bevreesd voor. Immers – zo meent hij – de onbevoegden bewegen zich alleen op het terrein van de prothese.

Het is jammer dat zulk soort onjuiste opmerkingen door een man van onmiskenbaar gezag in een tijdschrift als het onze worden uitgesproken. Had Prof. BUISMAN zich gewend tot de voorzitter van de subcommissie C.T.A. van de Maatschappij, dan zou hij hebben vernomen dat het aantal onbevoegden, hetwelk zich op het gebied van de conserverende tandheelkunde begeeft, zeer aanzienlijk is.

Als voorbeeld moge ik een stad als Haarlem met omgeving nemen. Hier werken thans twaalf onbevoegden. Vijf opereren op het gehele terrein van de tandheelkunde. Ook de conserverende tandheelkunde en de orthodontie is hun werkgebied. Wanneer men dit weet, komt het dan niet zeer redelijk voor, dat de vrees bestaat, dat met het opleiden van hulpkrachten met curatieve bevoegdheid de onbevoegde uitoefening van de tandheelkunde in de hand wordt gewerkt?

Dat dit laatste een bij uitstek masculiene aangelegenheid is gebleken – zoals Prof. BUISMAN meent – moet ik ernstig betwijfelen. Immers de omstandigheid dat thans de meeste onbevoegden mannen zijn vindt haar oorzaak in het feit dat deze heren veelal uit het gebied van de tandtechniek stammen: een tot voor kort inderdaad bij uitstek masculiene aangelegenheid. Wanneer echter vrouwen tot hulpkracht worden opgeleid is er geen enkele reden om aan te nemen dat deze zich niet zullen scharen in de gelederen

van de onbevoegden, tegen wie door de overheid nauwelijks iets wordt ondernomen.

Waar Prof. BUISMAN zijn optimisme op baseert om te geloven dat wij mogen verwachten dat alle mogelijke waarborgen zullen worden geschapen om illegaal optreden van deze dames te voorkomen, is mij dan ook niet duidelijk.

De ervaring immers heeft ons geleerd dat de overheid weinig ernst betracht met de volksgezondheid, waar het op overtreden van de wet op de geneeskunst betreft. Zij doet vrijwel niets, hoewel er waarborgen genoeg zijn, althans op papier.

17 juli 1961

J. M. DE HAAS, Heemstede
Johan Wagenaarlaan 44

Naschrift.

De (negatieve) instelling van de geachte inzender blijkt te berusten op twee argumenten, verwachtingen die hij echter als (toekomstige) feiten stelt. Dit laatste gaat te ver: alleen de tijd kan uitwijzen of zijn *zienswijze* juist is geweest. Die twee verwachtingen zijn: 1. devaluatie van het beroep en 2. toename van de onbevoegde uitoefening.

Ad 1. Indien de invoering van het instituut der schooltandverzorgsters hiertoe zou kunnen leiden dan had zulks ongetwijfeld in Nieuw Zeeland het geval moeten zijn geweest. Immers in de uitgebreide bevoegdheid en de vaak geheel zelfstandige werkzaamheid van de dental nurse zijn alle voorwaarden aanwezig, voor een eventuele bevestiging van de theorie dezer onheilsvoorspelling. Welnu, in geen enkele publicatie is door gezaghebbende schrijvers hierover gerept; deze ontwikkeling heeft zich klaarblijkelijk bij en na een ervaring van enige tientallen jaren niet voorgedaan. We hebben ginds derhalve met een feit te maken. Is het dan gerechtvaardigd om voor ons land een statusverlies voor de tandheekunst en haar beoefenaren te voorspellen door de tewerkstelling van vrouwelijke hulpkrachten met een meer beperkte bevoegdheid dan die van de dental nurse en onder toezicht hun taak verrichtend?

Ad 2. De onbevoegde uitoefening – hoe verwerpelijk ook – is niettemin een door overheid en publiek getolereerde resp. geaccepteerde vorm van wetsovertreding. Zij komt (uiteraard in andere gedaante) evenzeer voor op het gebied der geneeskunst en is onuitroeibaar. In ons vak is zij zo oud als de wettelijke regeling van de tandheekkunst zelve. De achtereenvolgens getroffen voorzieningen ten gunste van bepaalde groepen onbevoegden weerspiegelen de gezindheid en toegeeflijkheid van regering en volksvertegenwoordiging in het verleden en voor de toekomst. Daar kunnen wij niet veel aan veranderen zomin met verontwaardiging als met verzet tegen een sociaaltandheekkundige invoering van hulpkrachten, uit vrees voor nieuwe onbevoegden.

Of de onbevoegde zijn diensten aanbiedt op prothetisch gebied dan wel ten aanzien van andere onderdelen der praktijk (in het betreffende opstel werd van de o.u. gesproken als van *en via* prothetische toepassingen) speelt geen rol, het een is even laakbaar als het andere. De moeilijkheid van „het hanteren van de boor” (waarmee de schooltandverzorgsters tot grote vrees van de tegenstanders q.q. vertrouwd zouden zijn) vormt voor de huidige onbevoegden ook al geen beletsel om zich op het hele gebied te bewegen. Er is voor deze lieden geen grens getrokken door onkunde en onbekwaamheid. Dat speciaal mannen zich tot deze illegale activiteiten aangetrokken gevoelen (gelijk in het artikel gesteld werd) ligt – naar een hunner voormannen het openhartig toelichtte – in de drang om zelfstandig werkzaam te zijn. Anders gezegd: hun positie financieel verbeteren door in strijd met de wet hun diensten zelf aan het publiek aan te bieden. Dat schooltandverzorgsters, meisjes met een middelbare schoolopleiding, tot een dergelijke weinig eervolle werkzaamheid zouden overgaan uit financiële beweegredenen en met

alle daaraan verbonden emotionele spanningen, is weinig aannemelijk en zeker niet – gelijk de inzender doet – als onomstotelijk feit aan te kondigen. Alweer moge naar Nieuw Zeeland worden verwezen vanwaar nimmer klachten inzake overschrijding van de bevoegdheid met winstootmerk naar voren zijn gebracht.

Intussen blijft onbestreden dat met de invoering van vrouwelijke hulpkrachten wordt beoogd de gebitsverzorging van de schoolgaande jeugd beter dan tot nu toe aan haar doel te doen beantwoorden. Is het dan – zo kan men vragen – geoorloofd een maatregel van algemeen gebitshygiënisch belang af te wijzen alleen op grond van de mogelijkheid dat hierdoor het leger van onbevoegden met een enkele uit een andere categorie zou kunnen worden aangevuld? Moeten wij ons over die gebeurlijkheid nu waarlijk zó druk maken? Welk belang wordt ermee gediend? De toevloed tot de onbevoegde uitoefening (waarvan de inzender een plaatselijk beeld geeft) wordt er niet door geremd.

De waarborg tegen illegaal optreden van de schooltandverzorgsters zou o.m. kunnen gelegen zijn in een desbetreffende verklaring als voorwaarde voor het uitreiken van het diploma, zulks naar analogie van de bekende eed of belofte, waarnaar in onze kring zo graag verwezen wordt.

En bovendien mag niet uit het oog worden verloren dat de schooltandverzorgster (zoals die door de voorstanders is gedacht) haar werk uitsluitend zou mogen verrichten na aanstelling bij en binnen het kader van een schooltandverzorgingsdienst.

Wat tenslotte inzender's stelling: „de verpleegster verpleegt, de arts behandelt” betreft, moge worden aangeraden zich eens goed op de hoogte te stellen van al hetgeen naast de eigenlijke verpleging in een ziekenhuis aan een (capabele) verpleegster wordt opgedragen of overgelaten.

Het zal coll. DE HAAS dan duidelijk kunnen worden dat met een eventuele invoering van het stelsel der schooltandverzorgsters de grenzen van het tandheelkundig toelaatbare in geen enkel opzicht geweld wordt aangedaan, hoe „curatief” het hanteren van de boor ook wordt voorgesteld.

P. H. BUISMAN

JEUGDVERZORGING IN GETALLEN

In het juni-nummer zond collega DERKSEN, zonder overigens op de algemene strekking van mijn artikel: „Enige sociaal-tandheelkundige aspecten der jeugdverzorging” (T.v.T. mei 1961) in te gaan, „van achter de schrijftafel” enige kanttekeningen in. Hieruit bleek twijfel aan de betrouwbaarheid en de interpretatie van de door mij – illustratief – gebruikte cijfers. U moge mij toestaan de gestelde vragen kort te beantwoorden.

Vragen 2 en 4

Het „zeer voorzichtig” stellen van een landelijk saneringspercentage van 20 is geen „zeer voorzichtige” greep uit de lucht. Het statistisch overzicht van de in huisbehandeling gegeven tandheelkundige hulp aan ziekenfonds-verzekerden over het jaar 1960, uitgegeven door de Commissie Tandheelkundige Statistiek, vermeldt op pag. 7 een percentage gesaneerden t.o.v. het aantal zielen van 24,48 voor het jaar 1960. Voor de berekening van een landelijk percentage moet bij deze groep worden geteld:

- a. de niet verzekerde bevolking (particulieren). Men mag m.i. niet aannemen dat hier het percentage lager ligt. Integendeel.

b. de groep verzekerden, waarover het statistisch overzicht geen gegevens kan verstrekken. Dit zijn de verzekerden, behandeld in centra, vermeerderd met een groep waarvan geen gegevens zijn ontvangen, tezamen 19,74% van de totaal verzekerde bevolking.

20% gesaneerden als gemiddelde voor de gehele bevolking is dus zeker niet te hoog gegrepen. Men mag veronderstellen, dat het voor de *jeugd*, die niet in georganiseerd verband hulp verkrijgt, dan ook *hoger* ligt. Vandaar het „zeer voorzichtig”.

Vragen 1 en 3

Inderdaad is een saneringspercentage van 100 voor de zg. „gekapte” klassen en een van 90 voor de jeugd, opgenomen in de verwijzings-diensten wellicht iets *onvoorzichtig* geschat. Ik hoop t.z.t. in het Tandartsenblad enige gegevens dienaangaande te kunnen verstrekken aan de hand van de uitkomsten van een enquête, die thans gehouden wordt. De grootte van deze groep nl. 134.100 ten opzichte van het totaal (8,9%) zal bij een iets geringer sanerings-percentage dan werd verondersteld de einduitkomst wellicht enigermate, doch niet aanmerkelijk kunnen beïnvloeden.

Wat vraag 3 betreft zij terloops opgemerkt, dat het voorbeeld Nijmegen geen betrekking kan hebben op het verwijzingssysteem, daar in deze gemeente volgens het Bonner systeem wordt gewerkt.

Vraag 5

Het aantal van 1700 tandartsen van het totaal, dat in aanmerking kan komen voor medewerking aan de schooltandverzorging is het resultaat van berekeningen, gemaakt door een Commissie, ingesteld door de Directeur-Generaal Volksgezondheid, waarin zitting hadden vertegenwoordigers van de Inspectie Volksgezondheid en het Hoofdbestuur van de Maatschappij. Daar de inhoud van de Nota dezer Commissie voor intern gebruik was bestemd bij de bestudering van de taak en de bevoegdheid van de vrouwelijke hulpkracht in de Jeugdandverzorging is het mij niet mogelijk hieruit aanhalingen te publiceren. Ik kan alleen de verzekering geven, dat genoemde berekeningen op voldoende zakelijke bases rusten.

Vragen 6 en 7

Van het aantal afgestudeerden in een bepaald jaar zal een zeker percentage wegens dienstplicht, het vervullen van assistentschappen bij het onderwijs enz. uitgesloten moeten worden geacht van de mogelijkheid tot vrije vestiging. Onder degenen, die deze mogelijkheid wel hebben (en geschat op de helft), is een toenemende vraag naar het vervullen van part-time werkzaamheden bij de Schooltandverzorging merkbaar. Dit verschijnsel blijkt uit gegevens, verstrekt door het Bemiddelings-bureau der Maatschappij. Vandaar dat verondersteld mag worden, dat dit potentiële aantal na enige jaren zal stijgen. Van dezelfde veronderstelling is uitgegaan bij de toename van de werkelijke deelname in kolom G. Of deze toename nu een jaar eerder of later wordt bereikt is niet van wezenlijk belang.

De bedoeling van mijn artikel was o.a. te repliceren op dat van coll. BACKER DIRKS en zijn voortreffelijk maar mijns inziens sterk theoretisch getinte betoog eens te bezien van een meer praktische kant.

Wanneer men bedenkt, dat het artikel van BACKER DIRKS voor een periodiek van de Centrale Bond van Onderling Beheerde Ziekenfondsen (Ziekenfonds-nieuws mei/juni) onder meer stof leverde tot een, onder een tendentieuze kop: „Tot het jaar 2000 nood-

toestand in tandverzorging jeugd?” gevoegde jammerklacht, als zou de Maatschappij doelbewust deze noodtoestand trachten te verlengen door zich hardnekkig te verzetten tegen de „deus ex machina” c.q. de schooltandverzorgster, mag m.i. met recht de vraag worden gesteld of een dergelijke bedenkelijke journalistiek voor de grote massa als gevolg van een wetenschappelijk-verantwoorde probleemstelling in een tandheelkundig tijdschrift, nog iets met de oorspronkelijke bedoeling van de schrijver te maken heeft.

Ten slotte de kanttekeningen in het algemeen:

1. Het stage-jaar is in de Scandinavische landen algemeen ingevoerd. Dit stage-jaar is e.v. ook door te brengen in de particuliere praktijk van een oudere collega.

Er worden zo graag vergelijkingen gemaakt van ons tandartsenbestand met het buitenland. Dat dit voor ons land dus niet op zou gaan en een utopie genoemd wordt is mogelijk, maar niet bewezen. Laat coll. DERKSEN schrijver dezes niet vereenzelvigen met de Maatschappij! Dit was een persoonlijke suggestie en doet niets af aan het feit dat de Maatschappij op de bres staat voor het vrije beroep. Wat trouwens één stage-jaar (niet hetzelfde als een jaar dienstverband) met de vrije beroepsuitoefening te maken heeft, ontgaat mij.

2. Het kappen van enkele hogere klassen in het Bonner systeem zal inderdaad in het algemeen door gebrek aan schooltandartsen zijn veroorzaakt, doch is een zéér plaatselijk verschijnsel.

Bovendien kan het onder bepaalde voorwaarden een keuze-systeem zijn, goedgekeurd door de Centrale Raad. Het bemiddelings-bureau der Maatschappij heeft elders een aanbod aan mankracht, dat niet in georganiseerd STV-verband kan werken.

3. Ten slotte de bevolkings-toename.

Noch in de berekeningen van coll. BACKER DIRKS, noch in de mijne is deze ingecalculceerd, terwijl wij weten dat de bevolking in 1980 waarschijnlijk met 22% is toegenomen. Daar deze toename in hoofdzaak jeugd betreft zou bij gelijkblijvende cariësfrequentie meer mankracht nodig zijn om het tandbederf te kunnen bestrijden. In beider berekeningen is echter ook niet uitgegaan van een cariës-reductie door preventieve maatregelen. Uit de onderzoeken van T.N.O. te Tiel en Culemborg is echter gebleken, dat deze reductie geen waanvoorstelling is. De bedoeling van mijn vraag was dan ook het incalculeren van beide: toename en reductie tegen elkaar weg te laten vallen.

Ik hoop dat het bovenstaande er toe mag bijdragen, dat „schrijftafel” en „stoel” iets bij elkaar zijn gekomen.

N. A. K. M. v. ERP